

Slovenski Pravnik.

Leto XXII.

V Ljubljani, 15. avgusta 1906.

Štev. 8.

Dvorni dekret od 3. junija 1846 št. 968 zbirke just. zakonov — ali še velja in kaj pomeni?

A. P. je imel večje posestvo. Ko se je oženil, je napravil s svojo ženo jutarno (ženitno pismo), ki določuje za slučaj smrti skupnost vsega, na katerikoli način pridobljenega premoženja. Na podlagi jutrne se je pri polovici njegovega posestva vknjižila lastninska pravica za njegovo ženo. Nekaj let pozneje je A. P. z notarskim pismom izročil tudi drugo polovico svojega posestva svoji ženi proti temu, da je ta prevzela plačevanje vknjiženih dolgov, ki pa niso dosegli niti polovice vrednosti izročene posestne polovice. Jutrna se v nobenem oziru ni predrugačila. Iz tega zakona se je rodil samo en otrok, sin A. P. mlajši. Ko je dorastel, je dobil večje število nezakonskih otrok, za katere pa se nikdar ni brigal. Leta 1900. je umrl njegov oče A. P. starejši brez zadnjevoljne naredbe. Vdova je naznanila sodišču, da A. P. ni zapustil nikakega premoženja; vsled tega se ni vršila zapuščinska razprava. Sin A. P. pa se niti oglasil ni.

Pozneje so se oglasili nezakonski otroci A. P-a mlajšega ter ga tožili za alimentacijo. Ta je bil obsojen, a izvršila proti njemu so ostala brez uspeha. On je že sicer 40 let star, vodi vse gospodarstvo na posestvu, katerega lastnica je pa še vedno njegova mati. Ta trdi, da je vse njeno in da sin nima nikakega premoženja. Čuje se, da namerava mati svoje posestvo, vredno prilično 20.000 K, izročiti nevesti svojega sina, ki bode po svoji poroki na posestvu prav tako gospodaril, kakor gospodari sedaj, a spet ne bode imel nikakega premoženja, in njegovi nezakonski otroci ne bodo dobili ničesar.

V zmislu jutrne bi morala priti v zapuščino A. P-a starejšega polovica vsega premoženja, kar sta ga imela zakonca ob času njegove smrti, torej zlasti tudi polovica posestva, katerega

lastnica je njegova udova. Ker je A. P. mlajši edini sin svojega očeta, bi morala vsa zapuščina pripasti njemu, ako bi se on oglasil za dediča. Zastopnik dveh njegovih nezakonskih otrok, sem pri okrajnem sodišču v Mariboru predlagal rubež njegove dedinske pravice po njegovem očetu. Sodišče pa je moj predlog zavrnilo sklicevaje se na dvorni dekret od 3. junija 1846 št. 968 zbirke justičnih zakonov, češ v zmislu tega dvornega dekreta ni dopustno rubiti dedinske pravice, ampak samo posamezne predmete dedščine.

To mi je dalo povod natančneje razmišljati o pomenu navedenega dvornega dekreta. Zgoraj sem razložil tudi pravni slučaj, ker baš ta kaže prav drastično, do kakih posledic pride, ako se postavimo na stališče, da se dedinska pravica ne sme rubiti.

Dvorni dekret od 3. junija 1846 se je izdal za pojasnilo k §-u 822 o. d. z. Treba ga je torej tolmačiti v zvezi s tem paragrafom. § 822 določuje, da se sme dedičevemu upniku dovoliti prepoved, rubež in predznamba na pripadlo dedinsko blago (»Erbgut«) še prej, kakor se mu je prisodilo. To določilo po svoji vsebini ne spada toliko v občni državljanski zakonik, kakor v pravdni ali izvršilni red, oziroma v takratni sodni red, ker je bolj formalnega, kakor materialno-pravnega pomena. Ozirati se je torej treba tudi na določila občnega sodnega reda od 1. maja 1781, ako hočemo stvar pravilno razumeti.

Občni sodni red od 1. maja 1781 govori o izvršbi za izterjanje denarnih terjatev v §-ih 311 ter naslednjih in navaja za predmete, na katere je moči upniku z izvršbo seči, da izterja svojo denarno terjatev, v §-u 312 plačo (mezdo) dolžnikovo, v §-u 314 dolžnikove terjatve proti zasebnim osebam iz posojila, hranjenega denarja ali pa iz drugega pravnega naslova, v §-u 320 sadove ali dohodke, v §-u 322 posestva in v §-u 340 premično blago dolžnikovo. Med tukaj navedenimi imovinskimi predmeti dolžnikovimi, na katere sme seči upnik, da izterja svojo denarno terjatev, razen pravice do užitka in terjatev niso navedene druge pravice, ki imajo imovinsko vrednost. Ako primerjamo določila §-ov 312—314 z ostalimi določili občnega sodnega reda o izvršbi, se kaže, da razume zakonodavec z besedo terjatev tudi samo denarno terjatev. Na to kaže že opo-

zarjanje zakonodavčevo na terjatev iz posojila in hranjenega denarja. Iz tega izhaja, da po zmislu občnega sodnega reda drugih dolžnikovih pravic z imovinsko vrednostjo razen denarnih terjatev in pa pravic do užitka ali sadov sploh ni bilo moči doseči z izvršbo. Dedinske pravice pa gotovo ni moči označiti z besedo terjatev, kajti v §-u 532 o. d. z. imenuje zakonodavec sam dedinsko pravico izrecno stvarno pravico. Ako je dedinska pravica stvarna pravica, tedaj ne more biti terjatev, koja znači vselej obligatorno pravico.

Ako po zmislu občnega sodnega reda od 1. maja 1781 dedinske pravice sploh ni bilo moči doseči z izvršbo, tedaj je jasno, da tudi § 822 o. d. z. in dvorni dekret od 3. junija 1846 ne moreta govoriti o izvršbi na dedinsko pravico. Oba ta zakona sta se izdala ob času, ko je veljal občni sodni red od 1. maja 1781.

Ako bi po občnem sodnem redu od 1. maja 1781 bilo dopustno rubiti tudi dedinsko pravico, ako bi bila po določenih tega sodnega reda tudi dedinska pravica predmet izvršbe in bi hotel § 822 o. d. z. govoriti o dedinski pravici, tedaj bi tega paragrafa niti treba ne bilo. Dedinska pravica je del dedičevega premoženja, kakor hitro mu je dedščina pripadla, akoprav se on še ni oglasil za dediča. To izhaja iz določila §-a 809 o. d. z., vsled katerega pripade dedinska pravica, ako je dedič umrl, predno je nastopil dedščino, njegovim dedičem. Dediči imajo pravico izvrševati dedinsko pravico, to je dedščino, njih zapustnikom pripadlo, sprejeti ali pa jo odkloniti. § 879 o. d. z. prepoveduje prodajati dedščino, dokler še živi zapustnik. »Argumento a contrario« izhaja iz tega, da je dopustno prodati dedščino, kakor hitro je zapustnik umrl, akoprav dedič dedščine še ni nastopil, kajti sicer bi moral zakonodavec reči, da je prepovedano prodati dedščino, dokler je dedič ni nastopil. Dedinska pravica spada torej brez dvoma k dedičevemu premoženju, akoprav se on še ni oglasil za dediča, vendar je po določenih občnega sodnega reda iz leta 1781 bila izključena od izvršbe. Radi tega pa tudi zakonodavec ni imel povoda izdajati natančnejših določil za izvršbo na dedinsko pravico, ko je izdal občni državljanski zakonik in dvorni dekret iz leta 1846.

Da § 822 o. d. z. in dvorni dekret od 3. junija 1846 ne govorita o dedinski pravici, sledi tudi iz njih besedila. § 822

rabi besedo »Erbgut« (dedinsko blago). Z izrazom »Gut« (blago) po terminologiji našega zakonodavstva ni moči razumeti dedinske pravice, ampak samo telesne imovinske predmete. Dvorni dekret od 3. junija 1846 pa nima namena, ustvarjati novih pravic, ampak samo avtentično pojasniti pomen §-a 822 o. d. z. To izhaja iz besedila dvornega dekreta od 3. junija 1846, ki izrecno pravi, da se je izdal na vprašanje, ali sme upnik v zmislu §-a 822 o. d. z. zarubiti celo dedščino dedičevo. Ako hoče dvorni dekret iz leta 1846 samo pojasniti pomen že obstoječega zakona, tedaj more edino le govoriti o istem predmetu, o katerem govori že § 822 o. d. z. Dvorni dekret iz leta 1846 rabi dva različna izraza: on govori o »Erbschaft« (dedščina) in o »Erbrecht« (dedinska pravica). Dvorni dekret rabi oba izraza v istem zmislu, četudi po pravniški terminologiji nimata istega pomena. »Erbrecht« (dedinska pravica) je pravica zglasiti se za dediča in sprejeti celo zapuščino zapustnikovo ali pa alikvoten del zapuščine. Dedščina pa je to, kar sme dedič na podlagi svoje dedinske pravice zahtevati iz pokojnikove zapuščine. Dedinska pravica je torej naslov, na podlagi katerega more dedič pridobiti zapuščino. Dedinska pravica in dedščina sta v istem razmerju, kakor pravica kupca, ki je že napravil s prodajalcem veljavno kupno pogodbo, a še ni prevzel kupnega predmeta. Kupec ima pravico zahtevati, da se mu kupni predmet izroči, vendar pa še ta kupni predmet ni njegov. Ravno tako ima dedič na podlagi svoje dedinske pravice pravico zahtevati, da se mu dedščina izroči, vendar pa dedščina, dokler se mu ni izročila, še ni njegova. Dvorni dekret iz leta 1846 rabi torej izraz dedinska pravica (»Erbrecht«) v vulgarnem, ne pa v tehničnem pomenu besede. To izhaja tudi iz dostavka »im Ganzen« pri besedi »Erbrecht«. Dedinska pravica kakor taka se telesno ne da deliti, prav tako ne, kakor lastninska pravica. Možna je le delitev »pro indiviso«. Z ozirom na to pri dedinski pravici v tehničnem pomenu besede dostavek »v celoti (im Ganzen)« nima zmisla. Pač pa ima zmisel, ako se tukaj »Erbrecht« razume v zmislu »Erbschaft« (dedščina).

Da je zakonodavec ta dva izraza tukaj zamenjal, temu se ni kaj čuditi, ako pomislimo, da zakonodavcu v tem slučaju niti ni bilo treba misliti na dedinsko pravico. On je hotel izreči svoje mnenje glede izvršbe na dedščino, in ker je dedinska pravica po

določilih takrat veljavnega občnega sodnega reda iz leta 1781 bila izvzeta od izvršbe, itak ni mogel nastati dvom, o čem da hoče zakonodavec govoriti.

Niti leta 1811, ko se je izdal občni državljanski zakonik, niti leta 1846 torej zakonodavec ni imel povoda, določiti nekaj glede izvršbe na dedinsko pravico, ker ta izvršba po takratnih nazorih sploh ni bila možna. Čisto drugo pa je bilo stališče zakonodavca takrat nasproti vprašanju o izvršbi na dedščino. Da pridobi dedič dedščino, za to mu je treba naslova, to je dedinske pravice, pa tudi načina pridobitve. Ta način pridobitve je prisojilo. Občni državljanski zakonik imenuje prisojilo izrecno prevzetje (»Besitznehmung«) dedščine. Dokler se torej dediču dedščina ni prisodila, pripada sicer dedinska pravica k njegovemu premoženju, ne pa dedščina. Po splošnih pravnih načelih izhaja iz tega, da dedičevemu upniku ni moči seči na dedščino, dokler dediču ni prisojena, ker še ne pripada dedičevemu premoženju. Zakonodavec pa je hotel dati dedičevim upnikom posebno pravico in je radi tega v §-u 822 o. d. z. ustvaril izjemo od splošnih pravnih načel. Dovolil je dedičevim upnikom, da sežejo na dedščino, akoprav še ni v dolžnikovem premoženju. Da je določilo §-a 822 o. d. z. izjema od ostalih pravnih načel, to izhaja iz cele zveze tega zakonovega določila z ostalimi določili občnega državljanskega zakonika. Zakonodavec sam si je bil svest, da dovoljuje tukaj dedičevim upnikom seči na premoženje, ki še ne pripada njih dolžniku. Radi tega je v drugem stavku §-a 822 izrecno določil, da taka izvršba ne sme škodovati zapustnikovim upnikom. To zadnje določilo bi ne bilo potrebno in bi ne imelo zmisla, ko bi po zakonodavčevem mnenju dedščina bila že del dedičevega premoženja. Zakonodavec govori tukaj splošno o dedščini, dočim daje zapustnikovim upnikom le takrat pravico zahtevati, da se v prvi vrsti njih terjatev plača iz zapuščine, ako so zahtevali, da se ta dedščina shranjuje ločeno od ostalega dedičevega premoženja. Ako bi se § 822 o. d. z. nanašal na dedinsko pravico, tedaj bi za njega ne bilo povoda, ker je izvršba na to pravico itak izključena po določilih občnega sodnega reda. Za določilo §-a 822 o. d. z. bi pa tudi takrat ne bilo povoda, ako bi izvršba na dedinsko pravico po določilih občnega sodnega reda ne bila izključena. V zadnjem slučaju

zavoljo tega ne, ker je dedinska pravica itak del dedičevega premoženja in torej ni treba še posebej poudarjati, da sme upnik seči tudi na to dedičevo premoženje.

Brez dvoma je torej, da zakonodavec niti v §-u 822, niti z dvornim dekretom iz leta 1846 ni nameraval zabraniti izvršbe na dedinsko pravico kakor tako. Vprašanje nastane, kaj je hotel zakonodavec z dvornim dekretom iz leta 1846 določiti glede izvršbe na dedščino in kaj mu je dalo povod za njegovo določilo? Dedščina je skupnost premoženja, ki obsega razne imovinske predmete ne samo telesne temuč tudi netelesne, zlasti pravice. Ako bi se dovolil rubež dedščine kakor celote, tedaj bi dal vsak tak rubež povod za neštevilne pravde glede vprašanja, kako daleč sega ta rubež. To je hotel zakonodavec očitvidno zabraniti. Zakonodavec je hotel pravice, katere dobi upnik z rubežem, natančno omejiti. Kakor ni dopustno rubiti celega dolžnikovega premoženja na ta način, da se v rubežni zapisnik kratko zapiše: »dolžnikovo premoženje ali alikvoten del je zarubljen«, — prav tako ni dopustno, da se kratko zapiše: »ta ali ona dedščina kakor celota je zarubljena«. Pri rubežu celega dolžnikovega premoženja je treba natanko zapisati vsak posamezni, v premoženje spadajoči predmet. Isto je zakonodavec z dvornim dekretom iz leta 1846 določil tudi za dedščino. Zakonodavec je ravnal popolnoma po zmislu občnega sodnega reda, ki določuje v §-u 340, da mora upnik natanko označiti posamezne predmete dolžnikovega premoženja, na katere hoče seči z izvršbo, in v §-u 342, da je pri rubežu posamezne predmete natanko popisati. Isto zahteva tudi izvršilni red od 27. maja 1896 v §-u 253.

Ali ima dvorni dekret iz leta 1846 še danes formalno veljavo ali ne, je dvomljivo. Gotovo pa je, da z ozirom na določila izvršilnega reda od 27. maja 1896 nima praktičnega pomena. Dedščine kakor celote z ozirom na §-a 54 in 253 izvrš. r. itak ni moči rubiti. Da pa dvorni dekret iz leta 1846 ne prepoveduje izvršbe na dedinsko pravico, sem že dokazal. Izvršilni red iz leta 1896 pa dovoljuje izvršbo na vsako imovinsko pravico dolžnikovo (glej 4. oddelek II. naslova izvršilnega reda o izvršbi na premičnine). Torej ni nobenega povoda dvomiti, zakaj bi se dedinske pravice dedičeve ne smelo zarubiti.

Kako potrebna je ta izvršba, kaže v začetku te razprave navedeni slučaj. Če se dovoli samo prepoved, rubež ali predznamba na posamezne predmete dedščine, tedaj upniku ni pomagano, ako dolžnik kljubuje. Dolžnik ne nastopi nikdar dedščine in izjalovi na ta način upnikovo zastavno pravico. Upnik pa spet nima nikakega sredstva, da bi prisilil dediča v nastop dedščine. Le če se upniku dovoli zarubiti dedinsko pravico, utegne priti do plačila. Kakor hitro je dedinska pravica zarubljena, sme izvršilni sodnik upnika pooblastiti, da v dedičevem imenu izvršuje njegovo dedinsko pravico, da se torej v njegovem imenu oglasi za dediča in si da prisoditi dedščino. Nujna potreba vsakdanjega življenja nas privede torej do istega sklepa, kakor pravilno tolmačenje §-a 822 o. d. z. in dvornega dekreta od 3. junija 1846 v zvezi z ostalimi zakoni, ki pridejo tukaj v poštev.

Dr. R. Pipuš.

Je li mogoče izvesti izvršbo na Hrvatskem na podlagi sklepa avstrijskega kazenskega sodišča o odmeri stroškov v izterjanje teh stroškov od hrvatskega državljana?

Hrvat A. A. je zagrešil prestoppek zoper varnost časti v okrožju okrajnega sodišča v Kočevju, vsled česar ga je tamkaj tožil Avstrijec B. B. radi prestopka zoper varnost časti. A. A. se je osebno udeležil razprave v Kočevju ter bil tamkaj na podlagi lastnega priznanja obsojen v denarno kazen ter v povračilo kazenskopravnih stroškov. Le-te je zasebni obtožitelj dal po sodišču v Kočevju odmeriti ter je potem na podlagi tega sklepa o odmeri stroškov uvedel izvršbo na premičnine A. A-ove na Hrvatskem. Izvršbo je dovolilo okrajno sodišče v Kočevju; brez ugovora jo je kotarski sud v Čabru izvršil s tem, da je zarubil premičnine A. A-ove ter tudi glede njih že določil dražbeni narok.